

اصول قانون اساسی

در رتو نظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل نود و پنجم

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۴۰

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۷/۲۲

پژوهشگده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل نود و پنجم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم گوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۴۰

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۷/۲۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فهرست مطالب

۱-	اصل نود و پنجم
۲	..... نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
۱	۱- ن طرح آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
۲	۲-۱. طرح تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور
۲	۲-۲. طرح اصلاح موادی از قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
۲	۲-۳. نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه های مصوب هیئت وزیران
۳	۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
۳	۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
۳	۵- تذکره های ارشادی و قانونی شورای نگهبان
۳	۵-۱. تذکر به رئیس مجلس در خصوص لزوم رعایت مهلت های مقرر در قانون اساسی برای اعلام نظر شورای نگهبان نسبت به مصوبات مجلس
۳	۵-۲. تذکر به رئیس مجلس شورای اسلامی در خصوص توجه به حق قانونی شورای نگهبان در بررسی لایحه بودجه کل کشور و مهلت اعلام نظر نسبت به آنها
۱۲	

اصل نود و پنجم

در مواردی که شورای نگهبان مدت ده روز را برای رسیدگی و اظهار نظر نهایی کافی نداند، می‌تواند از مجلس شورای اسلامی حداکثر برای ده روز دیگر با ذکر دلیل خواستار تمدید وقت شود.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱. نظر شماره ۱۳۷۸/۱/۱۸ مورخ ۷۸/۲/۲۱ آینین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
آینین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی
 ۱-۱-۱- نظر به اینکه اطلاق تبصره (۲) ماده (۱۸۶)^(۱) شامل موارد جدید قانون اساسی قبل از انقضای مهلت مقرر در قانون اساسی می‌شود، خلاف اصول ۹۴ و ۹۵ است و نیز چون شامل اظهار نظر جدید در موارد فقهی هم می‌گردد، خلاف اصل ۴ قانون اساسی شناخته شد.

**۲-۱. نظر شماره ۱۳۸۹/۱/۲۵ مورخ ۸۹/۳۰/۳۸۱۹۹ شورای نگهبان در خصوص طرح تدوین و تتفییح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی
 ۱-۲-۱- بند (د) ماده (۸)،^(۲) مغایر اصول ۹۱ تا ۹۸ قانون اساسی شناخته شد.**

۳- نظر شماره ۱۳۹۴/۱/۳۰ مورخ ۹۶/۱۰۲/۷۹۰ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون آینین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی،^(۳) مصوب ۱۳۹۴/۱/۳۰ مجلس شورای اسلامی

۱-۳-۱- اطلاق ماده (۸) موضوع الحق ماده (۱۵۴ مکرر)، با توجه به تبصره (۲) ماده (۱۴۵)، نسبت به مواردی که مصوبه به تصویب کمیسیون نرسد و یا نظر مخالف و موافق در مورد جزء جزء و نیز پیشنهادات نمایندگان استماع نشود، اشکال دارد. به

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل چهارم، شماره ۱-۲-۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل نود و یکم، شماره ۱-۷-۱.

۳. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح اصلاح موادی از قانون آینین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی (نحوه رسیدگی به طرح‌ها و لواح قانونی)» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

علاوه نظر به اینکه از اصول متعدد قانون اساسی شورایی بودن امور مجلس استفاده می‌شود، لازم است رأی‌گیری در خصوص هر یک از مواد و اجزاء طرح یا لایحه به صورت انحلالی انجام گیرد. همچنین در مواردی که طرح یا لایحه شامل مواد و اجزاء متعدد کثیری می‌باشد، تصویب مجموعی و کل آن با عنایت به تعداد مخالفین و موافقین و زمان مقرر برای آنان از این جهت نیز واجد اشکال می‌باشد. مضافاً از آنجا که مستفاد از اصول قانون اساسی مربوط به شورای نگهبان، این شورا موظف است عدم مغایرت هر یک از قوانین را پس از تطبیق جزء جزء آنها به صورت انحلالی با شرع و قانون اساسی مورد بررسی قرار دهد، اطلاق آن در مواردی که در مهلت مقرر بررسی و اظهار نظر به نحو مذکور امکان‌پذیر نباشد، مغایر قانون اساسی است.^(۱)

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۱- تذکر شماره ۱۲۴۲ مورخ ۱۳۶۹/۹/۲۴ شورای نگهبان به رئیس مجلس در خصوص لزوم رعایت مهلت‌های مقرر در قانون اساسی برای اعلام نظر شورای نگهبان نسبت به مصوبات مجلس

شماره: ۱۲۴۲

تاریخ: ۱۳۶۹/۹/۲۴

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی
حجت‌الاسلام والملیمین جناب آقای کروبی

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجم و هشتم، شماره ۱-۲۳-۱.

عطف به سخنان قبل از دستور روز چهارشنبه ۱۳۶۹/۹/۲۱ جناب عالی^(۱) در

۱. شورای محترم نگهبان

با سلام

به پیوست اظهارات حجت‌الاسلام والملّمین جناب آقای کروبی ریاست محترم مجلس در جلسه علنی مورخ ۶۹/۹/۲۱ جهت استحضار ایفاد می‌گردد.

سید عطاء... مهاجرانی

معاون رئیس جمهور در امور حقوقی و مجلس

اظهارات حجت‌الاسلام والملّمین جناب آقای کروبی ریاست محترم مجلس در جلسه مورخ چهارشنبه

۱۳۶۹/۹/۲۱

بسم الله الرحمن الرحيم

بعضی مسائل پیش می‌آید که انسان ناگزیر می‌شود مطالی را خدمت نمایندگان محترم و مردم عزیز عرض کنم. بسیار بسیار ما مراقب هستیم از مسائلی که کوچکترین تشنج یا تنفس به وجود بیاورد خودداری کنیم و مطرح نکیم. اما مسائلی گاهی پیش می‌آید که ناچاریم عرض کنیم و امیدواریم به صورت خوبی هم پایان باید. مقدمه دوم اینکه بر اساس وظیفه‌ای که بنده دارم هم وظیفه مسلمانی و هم انقلابی و هم وظیفه‌ای که شما بر دوش من گذاشته‌اید، بالآخره شما به من رأی دادید و من به عنوان مستثول مجلس و مدیر مجلس انتخاب شده‌ام و لازم و وظیفه شرعی می‌دانم مسائلی را که پیش می‌آید از مجلس دفع کنم. این نهاد مقدسی را که امام فرموده در رأس است و بعد از مقام رهبری مهمنترین پایگاه و نهاد نظام است. برای مردم توضیح می‌دهم چون از رادیو مردم می‌شنوند و الا نمایندگان عزیز یا کسانی که با قوانین سروکار دارند حاضر الذهن هستند. مردم عزیز توجه دارند که مصوبات مجلس [را] شورای نگهبان باید تأیید کند. شورای نگهبان ... یا اصلاح می‌کند. بعد هم اگر به توافق نرسند به مجمع تشخیص مصلحت می‌رود.

بعد از تأیید شورای نگهبان، رئیس مجلس به دولت برای اجرا ابلاغ می‌کند. در قانون اساسی آمده شورای نگهبان ظرف (۱۰) روز موظف است نظر خودش را بدهد و چنانچه اعلام نکرد باید رئیس مجلس اعلام کند برای اجرا. البته شورای نگهبان حق تمدید دارد. ولی باید تقاضایش قبل از (۱۰) روز به رئیس مجلس برسد. الان هم هر روز یعنی به طور مستمر این مسائل را داریم. همیشه این مکاتبات و ملاقات بین ما و این عزیزان انجام می‌شود.

در متمم بودجه ما روز (۷) برج ابلاغ کردیم به شورای نگهبان، رسید هم داریم. اسم طرفی را هم که امضاء کرده داریم. ماروز (۷) را حساب نکردیم. دیروز هم به خاطر اینکه این مسئله بحث پیش نیاید من بنا داشتم آن روز شب صحبت کنم. همان روزی که جلسه علنی غیررسمی داشتیم ولی چون جناب آقای موحدی کرمانی فرمودند بحث، علنی دنبال نشود من واقعاً تعیت کردم و بحث نکردم. دیروز هم وقتی اطلاعیه را روابط عمومی داده بود من با آیت‌الله محمدی گیلانی دیرینه محترم شورای نگهبان تلفن کردم و گفتمن اگر چیزی جواب داده شود ما ناچاریم صحبت کنیم و خوب است جواب داده شود. مسئله هم روشن است. ما روز هفتم برای شورای نگهبان فرستادیم و روز هیجدهم، داده‌ایم برای اجرا. ایشان هم فرمودند کاملاً صحیح است. اینجا دو کار شده که خیلی عجیب است و من با کمال شرمندگی

→ باشد عرض کنم. این اوائل برای ما خوشبختانه، برای شورای نگهبان متأسفانه، اینها (۳) تا لایحه بوده و هر سه در یک پاکت، هر (۳) تا هم دست یک نفر بوده و او هم به یک نفرداده، در یک ساعت در یک پاکت، و در یک روز، همان روزی که جناب آقای هاشمی گزارش بودجه را به مجلس می‌دادند وقتی اعلام کردند تا ساعت (۱) نامه را برایان می‌فرستیم. اداره قوانین می‌گوید ما ساعت (۱۱) به دولت ابلاغ کردیم برای اینکه تا حالا نظر را نفرستادیم. دیروز هم پایانش بوده و ما دیروز هم می‌توانستیم ابلاغ کنیم. گفته‌اند خوب هفتم فرستاده‌ایم. گفته‌اند خیر دهم فرستاده‌ایم. در پاسخ آن دو تا نامه یک نامه نوشتند که نامه شما هفتم رسیده. در پاسخ این یکی نوشتند در پاسخ به نامه‌ای که دهم رسیده. حالا شما ببینید دُم خروس و قسم حضرت عباس. ما می‌گوییم مسئول دفتر یا آن آقایی که تحويل گرفته بی‌توجهی کرده، (۳) تا لایحه در یک پاکت در یک روز و یک ساعت به دست یک نفر داده شده چطور می‌شود (۲) تا هفتم و یکی دهم رسیده باشد. دیروز اعلامیه دادند که هفتم رسیده ولی دست یک پاسدار داده‌اند. برادر عزیز! این روشن است افرادی که تعیین می‌کنند مأمور می‌آید و در ساعت اداری تقديم پاسدار کرده است. حالا هر پاسداری پاسدار است. پاسدار دم در پاسدار است، پاسدار سفارتخانه هم پاسدار است. به هر جهت ما کار نداریم پاسدار است یا نیست. در هر حال کسی است که به او می‌دهند و امضا می‌گیرند. کسی است که از طرف شما مأمور شده است. من اعلام می‌کنم قانونی است و دولت موظف است به مصوبه عمل کند و اجرا کند.

نکته دوم در مصوبه که این مصوبه به دست انداز افتاده، این مصوبه که در کتاب (۲) مصوبه به شورای نگهبان تقديم شده متمم بودجه که در مجلس مطرح شده است. یکی از کارها در این متمم این است که (۱) میلیارد تومان از صدا و سیما برداشته شده و برای کارمندان قراردادی و پیمانی داده شده است. اینها فقیرترین کارمندان هستند. مستلزم جایه‌جایی متدالوں و معمول است. با این کار یک مشکل برای ما درست شده که (۴) روز دیگر که بودجه در صحنه مجلس بیان می‌شود و شورای نگهبان و رئیس جمهور به من راه حل بدھید که من چکار کنم. ما برای اینکه کسری بودجه رقمش بالازود اول بحث بودجه یک رأی می‌گیریم که سقف برنامه (۵) ساله اضافه نشود و تنها جایه‌جایی باشد. اکثریت نمایندگان می‌گویند جایه‌جایی آری، اما سقف اضافه نشود. تا حالا سایه نداشته که وقتی (۱) میلیارد از صدا و سیما به کارمندان قراردادی داده شود، شورای نگهبان در تلویزیون در روزی که گفتم ابلاغ شده است، شب در تلویزیون با مصاحبه و عکس و تبلیغات و فیلم گفته‌اند خلاف شرع بین است که مجلس انجام داده است. جایه‌جایی متدالوں و معمول است و همه‌جا انجام می‌شود. حالا مردم می‌گویند این همه آدم متدین باسواند و ملأا در مجلس هستند، این همه حقوقدان تحصیل کرده و کارشناس است و اگر بنا شد اسم ببرم اسم (۷)، (۸)، (۱۰) نفر را می‌گوییم که هم تراز چه چهره‌هایی هستند و یا در یک مصاحبه دیگر می‌گوییم، حالا بگویند خلاف شرع بین. چه خلاف شرعی؟ گفته‌اند خلاف شرع از این جهت بوده است که صدا و سیما داشته یعنی حرف جدیدی که برنامه‌هایشان اسلامی است و برای مبارزه با استکبار جهانی است و اگر این پول کم شود برنامه‌هایش چه می‌شود و موجب تسلط استکبار می‌شود. بنده کاری به این مسائل ندارم بودجه دارد یا خیر. همه برنامه صدا و سیما برای استکبار است؟ این همه گاو، خر که نشان داده می‌شود و این برنامه‌هایی که هست اینها چیست، کاری ندارم و وارد نمی‌شوم، اما عرض می‌کنم اگر این حرف معيار شود اگر بودجه کم شد موجب اشاعه ←

→

فرهنگ بیگانه می‌شود، اگر به این عنوان مطرح شود ما سال گذشته یک میلیارد تومان از دفاع برداشتم و به اطلاعات دادیم. دفاع که خیلی مهم است و اگر پولی به او نرسد همه چیزمان از بین می‌رود. مخبر دفاع خیلی گفتند کم نکنید. همان موقع که یک میلیارد را به اطلاعات دادیم فردایش (۳۰۰ میلیون از همان اعتبار داده شد برای حمام‌سازی در روستاهای اطلاعات گفتم هموقت اینجا حضور داشته باش که اگر نباشی ضرر می‌کنی. اطلاعات گفت: حیات شما به ما است. ما هستیم که اگر نباشی شما یک لحظه در ماشین‌هایتان منفجر می‌شوید هوا می‌روید. توطئه‌های استکبار و منافقین [را] ما باید خشی کنیم. چطور آن جایه‌حایی اشکال نداشت، حالا اشکال دارد؟

وقتی این پیشنهاد مطرح شد من رأی ندادم و بلند نشدم. برای اینکه گفتم ممکن است مشکلات به وجود بیاید. هر مستولی می‌گوید اگر بودجه داده نشود مشکلاتی به وجود می‌آید. حتی یک دوستی آمد و گفت شما اگر می‌خواهی رأی ندهی برو و بگذر دوستایی که معتقد هستند بیاند اینجا بنشینند. من گفتم رأی نمی‌دهم و همین‌جا هم می‌شنینم. حالا کاری است که انجام شده، فردا هر جایه‌حایی را انجام دهیم آنچه نمی‌ریزند روی شما. مجلس با این خطیری که برایش پیش‌آمده چکار می‌خواهد بکند. حالا صدا و سیما دنبال این مصوبه چه حرف‌هایی زد، چه تشکیلاتی تشکیل داد. گویندهای که رادیوهای بیگانه را می‌گفت شروع کرد کد می‌داد که فلاں وزیر و وکیل و مخالف و موافق چه گفت. آن عکس العمل را همه می‌دانید. مدیر عامل محترم برادر بزرگوار آقای هاشمی رفسنجانی است کاری کرد ما هم سکوت کردیم، آن برنامه انجام شد. حالا این کار هم با مجلس انجام شده، ما قانون را اعلام کردیم.

نکته دیگر اینکه در کار فرستادن متمم بودجه، شورای نگهبان مرقوم فرموده‌اند بودجه، ارزی هم به مجلس نیاید. چون بودجه ارزی موجب سلطه اقتصادی سیاسی بیگانه می‌شود. البته ما این را نپذیرفتیم و متوقف کردیم. ریاست محترم جمهوری تا احساس کرد متوقف شده و خواستیم حضورشان نامه بنویسیم و تصویب هم کردیم که نامه بهدهیم، ایشان بودجه ارزی را فرستاد و دیروز اعلام کردیم و حالا هم دارد بررسی می‌شود. چون گفتم بودجه ریالی جدای از بودجه ارزی رسیدگی نمی‌شود. این را هم یک توضیح برای مردم عزیز بدھیم. مجلس در سال (۷۲) چون دیده قیمت کاذب و بازار دلار با قیمت واقعی (۷) تومان خیلی فاصله دارد و (۴۰) تومان است و مشکلاتی دارد و عوارض و ضرر دارد لذا عنایت کردند که همان یکی دو سال چه ضرری داشته و چه زیانی متوجه جمهوری اسلامی شده که بودجه ارزی به مجلس نیامد. در سال (۷۲) در تبصره (۷۲) تصویب شده که بودجه، ارزی به مجلس بیاید. این مصوبه نیز به تأیید شورای نگهبان رسیده و قانونی است که باید اجرا شود و از (۷۳) تا این متمم، بودجه ارزی هم به مجلس می‌آمده و بررسی می‌شده. یک مرتبه شورای نگهبان در متمم بودجه که بحث بودجه (۷۰) نبوده و ما نمی‌فهمیم یعنی چه مرقوم فرموده‌اند بودجه ارزی هم لازم نیست به مجلس برود؛ زیرا موجب سلطه بیگانه می‌شود. دلار داشته باشیم نفت بفروشیم، قرارداد با شرکت‌ها داشته باشیم، استقراض را هم تجویز کردیم - بنده هم به آن رأی دادم - استقراض را تجویز کردیم، اینها سلطه بیگانه نمی‌آورد، اما اگر آمد به مجلس و مجلس و کمیسیون‌ها از اقلام و خریدها و رفت و آمدها خبر داشتند، این سلطه می‌آورد. مجلس با این موقعیت باید حضور داشته باشد. وقتی ارز (۷) تومان (۱۴۱) تومان است و چنین نوسانی دارد آیا مجلس نباید حضور داشته باشد. با همه ارزشی که من برای تک‌تک وزراء قائل هستم و از بچه مسلمان‌ها هستند اما مجلس باید نظارت داشته باشد. من دیروز به

←

مجلس شورای اسلامی در ارتباط با تاریخ ارسال مصوبات مجلس به شورای نگهبان و تاریخ ثبت و اعلام نظر شورا اعلام می‌دارد: حسب حکایت دفتر ارسال مراسلات مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۷ نامه‌های شماره ۱۸۴۶، ۱۸۴۷، ۱۸۴۵ و ۱۸۵۰ تحویل دفتر انتظامات شورای نگهبان شده و کلیه نامه‌های مزبور در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۰ ثبت دبیرخانه شورا شده است. نامه‌های شماره ۱۸۴۶ و ۱۸۵۰ که مربوط به اصلاح قانون مطبوعات و تشکیلات شوراهای اسلامی و ایجاد

→

آیت‌ا... گیلانی گفتم بحث این قضیه نشود که ما ناچار می‌شویم بحث کنیم که اطلاعیه دیشب ما را رادیو و تلویزیون نخواند و ما ناچار شدیم تا اینجا را داریم از اینجا صحبت کنم. من پیشنهاد دارم که مشایه هم داشته. من برای مقام معظم رهبری حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای تعیین تکلیف نمی‌کنم، به عنوان پیشنهاد و یک مطبع و مستول مجلس عرض می‌کنم. این در زمان امام هم بود. یک چنین برخوردي بین مجلس و شورای عالی قضایی و شورای نگهبان در تعزیرات پیش آمد. (۱۰) روزه جواب ندادند. مجلس اعلام کرد برای اجرا. شورای نگهبان اعلام می‌کند بعضی چیزهایش خلاف شرع است. به ریاست جمهوری یعنی رهبری فعلی اعلام می‌کند از اجرا جلوگیری شود. ایشان دستور می‌دهند جلوگیری شود. آیت‌ا... اردبیلی نامه می‌نویسد مفصل و طولانی که این حق شورای نگهبان نیست. چرا وارد محدوده‌هایی می‌شود که در حدود او نیست. آیت‌ا... خامنه‌ای جواب می‌دهد. به هر جهت کار به امام می‌رسد. امام افرادی را مستول می‌کند که این مستوله را به یک نقطه برساند. آخر هم به نظر مجلس عمل می‌شود. لذا بنده پیشنهادم این است و تعیین تکلیف هم نیست کسی با خود مقام معظم رهبری بخواهد که حرف‌هایمان را بزنیم. خودشان قضیه را بپرند و ما هم اطاعت می‌کنیم و یا افرادی را تعیین کنند که مجلس مسائل خود را بشورای نگهبان و این قضایا مطرح و محض ایشان گزارش بدهند و داوران داوری کنند. و اگر رهبری نمی‌خواهد در این قضایا دخالت کنند من به عنوان مجلس اعلام می‌کنم با چند تن از همین نمایندگان از گروه فقهی و حقوقی شان دعوت می‌کنم از شورای نگهبان هم بیانند ما مناظره کنیم. سیاسی حقوقدان فقیه در جامعه پُر است تا ما بگوییم و آنها هم قضاوت کنند و بفهمند کدامان بی خود می‌گوییم. آیا مجلس از حدود خودش بیرون رفته و یا شورای نگهبان کم‌اطفی می‌کند. ما تابع و طرفدار نظریه اول هستیم. من تعیین تکلیف نمی‌کنم که ایشان چه کند. پیدا است این قضایا دنباله دارد و فردا باز هم ما این قضایا را خواهیم داشت. آن باشد یا این. مردم هم می‌فهمند. امام به مردم آنقدر رشد داده و تربیت کرده که ما حرف‌هایمان را می‌زنیم، آنها هم حرف‌هایشان را بزنند، حتی در رابطه با کل تنش‌هایی که در این (۲)، (۳) ماهه پیش آمده ما حرف‌هایمان را بزنیم آنها هم حرف‌هایشان را بزنند. مردم هم مطلب را می‌فهمند، و هم تحلیل دارند و نه تنها اینها را می‌فهمند بلکه مسائلی را که مستتر هست می‌فهمند قضایا چیست. این هم لطف آقای اکرمی می‌فرمایند می‌باشد شود. ریاست محترم مجلس سپس ضمن اعلام انرجار از کشتار مسلمانان در هند، سالگرد شهادت آیت‌ا... دستغیب را تسلیت گفتند.

تسهیلات برای خرید و احداث و تکمیل خوابگاه‌ها بوده و در رابطه با ایراد شورای نگهبان اصلاح شده و فرستاده شده بود در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۱ اظهار نظر گردید و به مجلس اعلام شد. لایحه متمم بودجه موضوع نامه شماره ۱۸۴۷ در جلسات متعدد مورد بررسی قرار گرفت و سرانجام اظهار نظر شورا در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۸ برای مجلس ارسال گردید. طرح الحقائق یک ماده به قانون ایجاد تسهیلات برای رزمندگان موضوع نامه شماره ۱۸۵۱ نیز در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۸ مورد استمهال قرار گرفت که البته مجلس از دریافت دو نامه اخیر شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۸ به بهانه انقضائمهلت ده روز خودداری کرد، در حالی که به نظر اکثریت اعضاء شورای نگهبان مهلت ده روز مقرر در اصل ۹۴، ده روز کامل برای بررسی و اظهار نظر است و روز وصول و اعلام نظر و به تفسیر قانون آیین دادرسی مدنی، روز ابلاغ و اقدام، جزء موعد به حساب نمی‌آید. این مسئله‌ای است که در عرف حقوقی و قضایی و رویه مراجع قضایی و قانون‌گذاری معمول است و اختصاص به زمان حال و گذشته نیز ندارد. ماده (۶۱۴) قانون آیین دادرسی مدنی هم بر مبنای همین برداشت عرفی انشاء شده است، هر چند قانون عادی و تصویب آن مربوط به سال‌ها قبل است. به هر حال برداشت و نظر اکثریت شورای نگهبان این بوده که اعلام نظر در روز ۱۳۶۹/۹/۱۸ خارج از موعد قانونی نیست و شورا نظر خود را در آخرین فرصت مقرر قانونی به مجلس ارسال داشته است. و اما آنچه جناب‌عالی با لحنی که برازنده شأن ریاست مجلس و شورای نگهبان نیست فرمودید: شورای نگهبان در مورد سه نامه‌ای که با هم و در یک تاریخ رسیده، تاریخ دو نامه را ۱۳۶۹/۹/۷ و یک نامه را ۱۳۶۹/۹/۱۰ اعلام کرده است، خلاف واقع است. شورای نگهبان هیچ‌گاه چنین اعلامی نکرده است، و هیچ دلیلی و مصلحتی و وجهی وجود ندارد که چنین کاری را انجام داده باشد. سه نامه مورد نظر یعنی شماره‌های ۱۸۴۵، ۱۸۴۶، ۱۸۴۷ و نیز دو نامه ۱۸۵۰ و ۱۸۵۱ همه در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۷، تحويل انتظامات شورای نگهبان شده و همه در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۱۰ ثبت شده است. رویه متداول این است که شورا در پاسخی که به مجلس می‌فرستد به شماره و تاریخ نامه مجلس اشاره می‌کند. بسیار طبیعی است که گاه ممکن است در عدد و رقم اشتباھی صورت گیرد و وقتی به جای «عین الرضا»، «عین سخط» حاکم باشد همه را به دیده «مساوی» می‌نگرد (و عین الرضا عن کل عیب کلیله) ولکن عین

السُّخْطِ تُبَدِّي الْمَسَاوِيَا^(۱) وَغَرْنَه این اشتباهات قلمی و لفظی بارها هم از ناحیه مجلس و هم از ناحیه شورای نگهبان پیش آمده و پس از توجه اصلاح شده است که نمونه‌های بسیاری از آن در سوابق بین مجلس شورا موجود است و هیچ‌گاه هم موجب این نوع قضاوت‌ها نشده است. حقیقت این است که در ابتدای نامه جواهیه شورای نگهبان به جای اینکه نوشتند شود: «عطاف به نامه شماره ۱۸۴۷-ق مورخ ۱۳۶۹/۹/۱۰...»، اشتباه‌اً «مورخ ۱۳۶۹/۹/۱۰» نوشتند شده بود و اتفاقاً آقای شاملو از اداره قوانین به هنگام رؤیت نامه به این اشتباه پی برده و ضمنن بیان وصول نامه شورا و امتناع از دریافت آن نوشتند است: «نامه شماره ۱۱۶۲ اشتباه‌اً تاریخ ۶۹/۹/۱۰ تایپ شده»، به هر حال پس از استرداد نامه و آگاهی از اشتباه قلمی نسبت به اصلاح آن اقدام و عبارت ۱۳۶۹/۹/۱۰ به مورخ ۱۳۶۹/۹/۷ و نیز عبارت: «...شناخته شد» ذیل نامه به «شناخته نشد» اصلاح گردید و نامه اصلاح شده را ظاهرآ مجلس شورای اسلامی پس از امتناع روز ۱۳۶۹/۹/۱۸، روز ۱۳۶۹/۹/۱۹ دریافت کرده است.

با وصف فوق ملاحظه می‌فرمایید شورای نگهبان هیچ‌گونه نفی و اثباتی در تاریخ وصول نامه مجلس و تبعیض بین آنها که تاریخ بعضی را ۱۳۶۹/۹/۷ و بعضی را ۱۳۶۹/۹/۱۰ قبول کرده باشد ننموده است و تعبیرات روز چهارشنبه ۱۳۶۹/۹/۲۱ جناب عالی در مجلس نه عنوانش از سوی ریاست مجلس زیبند است و نه انتسابش به شورای نگهبان شایسته می‌باشد.

لازم است در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی به نحو مقتضی اذهان عمومی را روشن و موضوع را جبران فرمایید.

اللهم اهدنا سبیل الرشاد واجعلنا من لا ينطق الا بالصواب والسداد

دبير شورای نگهبان

محمد محمدی گیلانی^(۲)

۱. عبارتی است مشهور در ادبیات عرب که معنای آن بدین شرح است: «نگاه خوشبینانه به یک چیز، تمام عیوب آن را می‌پوشاند، اما نگاه بدینانه و خشمگین، همه عیوب و بدی‌ها را آشکار می‌سازد».

۲. نامه شماره ۱۹۱۲-ق مورخ ۱۹/۲۷ ۱۳۶۹/۱۹ رئیس مجلس شورای اسلامی، در پاسخ به تذکر شورای نگهبان

شماره: ۱۹۱۲-ق

تاریخ: ۱۳۶۹/۹/۲۷

دییر محترم شورای نگهبان

حضرت آیت‌الله محمد محمدی گیلانی

عطف به نامه شماره ۱۲۴۲ مورخ ۱۳۶۹/۹/۲۴

موجب امتنان است که برخلاف اطلاعیه مورخ ۱۳۶۹/۹/۲۰ شورای محترم نگهبان که از رسانه‌های گروهی به سمع و نظر ملت ایران رسید و در آن، تاریخ ثبت نامه مجلس یا تاریخ ناشی از اشتباہ دیبرخانه شورا یعنی ۱۳۶۹/۹/۱۰ محور بحث و استدلال قرار گرفته بود در نامه فوق الذکر واقعیات مورد تأیید قرار گرفت و تاریخ وصول لایحه متمم بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور یعنی تاریخ ۱۳۶۹/۹/۷ ملاک اظهار نظر واقع شده است.

و اما در این زمینه، توجه آن شورای محترم را به دو نکته جلب می‌نماید:

۱- مهلت مذکور در اصل ۹۴ قانون اساسی جهت بررسی و اظهار نظر، کاملاً صریح و روشن و بدون ابهام می‌باشد و قدر مسلّم اینست که در مقابل نص و عبارت صریح، وجهمه و جایگاهی برای تأویل و تعبیر باقی نمی‌ماند.

اصل ۹۴ با دو عبارت «حداکثر ظرف ده روز ...» و «... از تاریخ وصول ...» مبدأ و متنهای مهلت قانونی را به صراحت بیان داشته و دیگر محلی باقی نگذاشته تا عبارت «از تاریخ وصول» برخلاف نظر واضعین قانون اساسی پس از وصول و یا به تفسیر قانون آیین دادرسی مدنی سابق، پس از ابلاغ تعبیر گردد.

مراجعةه به مذکرات مربوط به اصل ۹۴ قانون اساسی نشان می‌دهد که مسئله مبدأ مهلت قانون در آن مجلس محترم مورد بحث قرار گرفته و در حالی که در اصل پیشنهادی کمیسیون یا گروه مأمور رسیدگی به اصل فوق، عبارت «از تاریخ وصول» نبوده، این عبارت جهت رفع هرگونه ابهامی اضافه شده است.

در آن مجلس توسط یکی از اعضاء این گونه پیشنهاد شده: «عمولاً در جایی که تاریخ گفته می‌شود باید مبدأ مشخص باشد. در مورد حداکثر ظرف ده روز باید یادآوری کرد از تاریخ تصویب یا وصول یا ...» و نایب رئیس محترم فرموده‌اند: «وصول است» و بعد این عبارت «از تاریخ وصول» برای رفع ابهام به تصویب رسیده است.

با وجود چنین صراحتی و سابقه‌ای و چنین قصدی در انشای اصل ۹۴ چگونه جایز است قانون اساسی جمهوری اسلامی را با قانون آیین دادرسی مدنی سابق تفسیر کنیم. اگر این صراحت هم نبود و ابهام و تاریخی وجود داشت به نظر می‌رسد باز هم جایز نبود قانون اساسی با قانون آیین دادرسی مدنی زمان طاغوت تفسیر شود و یا اینکه برای تفسیر قانون اساسی به عرف قضایی و رویه مراجعت قضایی استناد گردد. آیین دادرسی مدنی و رویه مراجعت قضایی همچنان‌که از اسم آنها بر می‌آید برای دادرسی در دعاوی و اصحاب دعوا و امر قضاست نه امر قانون‌گذاری. مگر قوه قضائیه و قوه مقننه در قانون اساسی ایران کاملاً مستقل از یکدیگر قرار داده نشده‌اند؛ اگر به فرض بعيد چنین تعبیری جایز باشد باید گفت در کدامیک از مواعدهای شمار قانون آیین دادرسی مدنی عبارات صریح «حداکثر ظرف» و «از تاریخ وصول» آمده تا در مقام قیاس برآییم و در کدامیک از مواعدهای پیش‌بینی شده برای ذوی الحقوق حق

استمهال در مواعده قائل شده است. موضوع استمهال برای همین است که اگر ضرورتی بود و فرصت کافی برای شورای محترم نبود با تقاضای استمهال مشکل را حل نماید.

علی‌ای حال آوردن عبارات فوق در متن اصل ۹۴ برای رفع ابهام و بی‌اثرسازی این‌گونه برداشت‌های عرفی و حقوقی و رویه‌های قضایی بوده است و اصرار بر تأسی تعییرهای یادشده امری است ناصواب. علاوه بر همه اینها، به طوری که در نامه شورای محترم آمده «به نظر اکثریت اعضای شورای نگهبان مهلت ده روز مقرر در اصل ۹۴. ده روز کامل برای بررسی و اظهار نظر است...» و در صورتی که بنابراین تعییر ناصواب روز وصول و روز اعلام یا اقدام را هم جزء ده روز کامل برای بررسی و اظهار نظر ندانیم باز هم ملاحظه می‌شود شورای محترم نگهبان بر خلاف نظر اکثریت عمل نموده و خارج از موعده ده روز کامل برای بررسی یعنی از روز هشتم تا هفدهم آذرماه، روز هجدهم را نیز تا ظهر جلسه رسمی برای بررسی داشته و ایکنی از اعضای کمیسیون برنامه و بودجه مجلس نیز برای همین جلسه دعوت نموده و او نیز در جلسه شرکت داشته است. روز اقدام، روز اقدام است نه روز بررسی و عموماً اقدام در ساعت‌های اولیه انجام می‌پذیرد نه آنکه تا نزدیک پایان وقت، جلسه رسیدگی باشد و در پایان اقدام صورت پذیرد.

۲- پاسخ مطلب دوم مورد اشاره یعنی اینکه چرا اینجانب بیان داشته ام «شورای نگهبان تاریخ دو نامه را ۱۳۶۹/۹/۷ و یک نامه را ۱۳۶۹/۹/۱۰ اعلام کرده است» در ذیل نامه شورا آمده و به نظر می‌رسد نیازی به توضیح بیشتر نباشد. شما در این نامه اعلام داشته‌اید: «حقیقت اینست که در ابتدای نامه جوابیه شورای نگهبان به جای اینکه نوشته شود عطف به نامه شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۶۹/۹/۷، اشتباهاً مورخ ۱۳۶۹/۹/۱۰ نوشته شده...» و اینجانب نیز این حقیقت را در توضیحات اشاره کردام. آیا بیان این حقیقت که در نامه شما هم آمده، اظهارات خلاف واقع است؟ و عنوان کردن آن در پاسخ اطلاعیه مورخ ۱۳۶۹/۹/۲۰ که از طریق رسانه‌ها به اذهان عمومی رسانده شده زینده نیست؟ و انتساب این به شورای نگهبان شایسته نمی‌باشد؟ ناگفته نماند که توالی دو عبارت «...شورای نگهبان هیچ‌گاه چنین اعلامی نکرده است...» و «... حقیقت اینست که در ابتدای نامه جوابیه شورای نگهبان به جای اینکه نوشته شود عطف به نامه مورخ ۱۳۶۹/۹/۷، اشتباهاً مورخ ۱۳۶۹/۹/۱۰ نوشته شده...» خلاف واقع است نه اظهار این حقیقت.

به نظر می‌رسد ذکر هیچ مطلبی جهت روشن‌تر شدن اذهان عمومی و بیان حقیقت مناسب‌تر از قرائت همین قسمت از نامه آن شورای محترم در جلسه علنی نباشد که اگر عنوان محرمانه نداشت همین‌گونه عمل می‌شد.

در پایان ضمن اعلام مجدد اینکه به نظر مجلس ابلاغ قانون متمم بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور یک اقدام قانونی و درست بوده و ظاهراً نامه جوابیه شورای محترم نگهبان در روز ۱۳۶۹/۹/۱۹ نیز توسط هیچ مسئولی دریافت نشده است، اینجانب نیز ملتمسانه به دعای پایانی نامه حضرت‌عالی متولی متوسل می‌شوم:

اللهم اهدنا سبیل الرشاد واجعلنا من لا يلطخ الا بالصواب والسداد

۵-۲. تذکر شماره ۵۹۰۹ مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲ شورای نگهبان به رئیس مجلس شورای اسلامی در خصوص توجه به حق قانونی شورای نگهبان در بررسی لایحه بودجه کل کشور و مهلت اعلام نظر نسبت به آنها

شماره: ۵۹۰۹

تاریخ: ۱۳۷۲/۱۱/۲

جناب حجت‌الاسلام والملیمین آقای ناطق نوری
ریاست محترم مجلس شورای اسلامی دامت افاضاته
با سلام

نظر به اینکه مجلس محترم شورای اسلامی در سال‌های گذشته هنگام طرح لایحه بودجه سالانه کل کشور بدون توجه به حق قانونی شورای نگهبان، مصرح در اصول نود و چهارم و نود و پنجم قانون اساسی، تبصره‌های تصویب شده لایحه بودجه را با تأخیر برای شورا ارسال می‌نمود و این امر مانع از دقت‌های همه جانبه شورای نگهبان هنگام بررسی مهم‌ترین قانون مصوب مجلس محترم که ترسیم‌کننده راه و روش آینده کشور است می‌باشد، لذا مقتضی است هنگام ارسال لایحه بودجه سال ۱۳۷۳ کل کشور و سال‌های آینده به مدت اظهار نظر شورای نگهبان در قانون اساسی توجه شود تا با فرصت و دقت بیشتر بتوانیم اظهار نظر نماییم.

دیر شورای نگهبان

احمد جنتی

امام خمینی (ره):

واز شورای محترم نکهبان می خواهیم و توصیه می کنیم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت وطناییت اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحقیق قدرتی واقع نشود و از قوانین مخالف با شرعاً مطرب و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیح‌الامار، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۴۵۱ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir

